

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ВЕЛИЧИН ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Постановка проблеми. Основною проблемою сучасної школи є формування творчої особистості, розвитку її творчих здібностей та творчого мислення до навчання. У педагогіці української школи ця проблема пройшла довгий шлях і спирається на здобутки видатних педагогів та психологів сучасності та минулих літ.

Найвищим рівнем розвитку людини як особистості можна вважати творчу особистість. Для такої людини потреба у творчості є життєвою необхідністю, а творчий стиль діяльності – найбільш характерним показником; їй притаманні високий рівень знань, потяг до нового, оригінального, вміння відкинути звичайне, шаблонне.

Творча особистість – це такий тип особистості, для якої характерна стійка, високого рівня спрямованість на творчість, мотиваційно-творча активність, що проявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей, які дозволяють їй досягти прогресивних, соціально і особисто значущих творчих результатів у одній або декількох видах діяльності [1, с. 58].

У курсі математики початкової школи вивчається окремий розділ «Величини», який спрямовує молодших школярів на практичну діяльність та творчий розвиток. Важливим є те, що вивчаючи цю тему необхідно не тільки формувати математичні знання, навички і вміння, які передбачаються навчальною програмою та відображені у підручниках математики, але й розвивати у кожного учня його творчі можливості. Тому кожен урок математики, має містити цікаві форми, прийоми та методи, які будуть зацікавлювати учнів. Вивчення цього розділу має велике значення, оскільки поняття величини є найважливішим у курсі математики.

Аналіз попередніх досліджень. Багато видатних педагогів вітчизняних та зарубіжних велику роль приділяли вивченню математики в початковій школі. Всі вони були одної думки, що саме математика має велике значення у

творчому розвитку. Вони вважали, що розв'язання нестандартних задач, логічних задач, прикладів розвиває у дітей творче мислення, увагу, вміння діяти у нестандартних ситуаціях. Навчально-виховному процесу з математики в початковій школі приділяли увагу М. Бантова, Г. Бельтюкова, М. Богданович, О. Борзенкова, Н. Глузман, Д. Клименченко, Л. Коваль, Я. Король, Л. Кочина, Н. Листопад, Т. Мамонтова, С. Скворцова, Л. Стойлова та інші. Такі видатні педагоги, як О. Абдуліна, Г. Арутюнова, К. Жуконова, Е. Іванова, О. Канапацька, Г. Кіт, А. Коломієць, Л. Нечаєва, І. Порохова вважали, що велику роль відіграє підготовка майбутнього вчителя початкової школи до розвитку творчих умінь в розв'язанні задач з математики; підготовки кваліфікованих вчителів, які здатні у роботі з учнями початкової школи до творчої праці та професійного розвитку.

Розвиток творчості присвячені праці багатьох вчених, які досліджували її та вважають, що цей феномен є важливим (Л. Виготський, В. Крутецький, В. Моляко, В. Рибалки, О. Савченко. Аналіз наукових праць Ш. Амонашвілі, М. Богдановича, Л. Дашевської, Л. Кочиної та багатьох інших, дав розуміння про велику теоретичну цінність і практичну значущість у розкритті форм і методів розвитку творчості школярів на уроках математики.

Поняттям величин на уроках математики у початковій школі та їх вплив на розвиток творчості у молодших школярів присвячені праці О. Колмогорова, В. Кагана, В. Давидова, Н. Менчинської, В. Зикова, Р. Загоруй, А. Коломієць, Г. Шульги.

Мета статті. Головною метою цієї статті є розкрити методіку вивчення величин як засобу творчого розвитку дітей.

Виклад основного матеріалу. Завданням сучасної початкової школи є підготувати творчу особистість, яка здатна вирішувати життєві завдання, правильно діяти і приймати рішення. Тому проблеми формування творчої особистості в процесі навчання на уроках математики набувають зараз особливої актуальності.

А. Матюшкін визначив такі структурні компоненти творчої особистості: можливість передбачення та прогнозування; можливість досягнення оригінальних рішень; творча активність, яка виражається у виявленні нового, у постановці та вирішенні проблем; домінуюча роль пізнавальної мотивації; здатність до створення ідеальних еталонів, що забезпечують високе інтелектуальне, моральне та естетичне оцінювання [8, с. 31].

На уроках математики у початковій школі під час вивчення теми «Величини» недостатньо уваги приділяється розвитку психічних якостей дитини, а особливо розумового розвитку, творчого мислення, зокрема. Молодшим школярам цікавіше стає, коли запропонована задача містить елемент новизни, але обов'язково повинен містити зв'язок з попереднім досвідом учнів. Аналізуючи сучасні шкільні підручники, ми дійшли висновку, що задачі формулюються занадто чітко, лаконічно і коротко.

Для молодших школярів в задачах з математики обов'язково повинні міститися елементи, які своїм змістом викликали б у дітей зацікавленість, бажання знайти правильну відповідь на поставлене запитання. Крім того, формулювання задачі з максимальною наближеністю до реальних життєвих ситуацій сприяє тісному зв'язку теорії з практикою, а також підсилює міжпредметні зв'язки, сприяючи цілісному формуванню світогляду. Найчастіше такими є проблемні задачі, які здатні викликати в учнів почуття подиву, сумніву, естетичного задоволення. Такі задачі підвищують інтерес до предмету, вносять різноманітність та емоційне забарвлення в навчальну роботу, знімають втому, розвивають уважність, кмітливість. Поповнити запас такими задачами можна, користуючись різноманітною математичною літературою для молодшого шкільного віку.

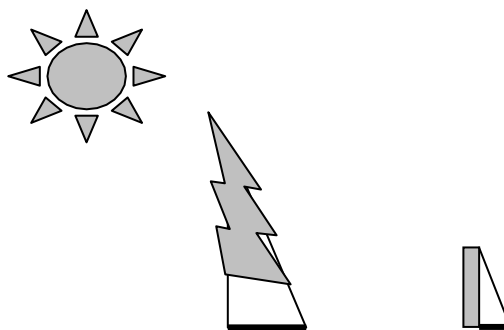
Розв'язування різного роду вправ з величинами, практичні роботи з їхнього вимірювання розвивають в учнів самостійне доказове мислення, вчать молодших школярів проводити дослідження, робити та узагальнювати висновки, застосовувати теоретичні знання на практиці, а також виступають засобом творчого розвитку дітей. Також застосування вправ з величинами на

уроках математики дає змогу дитині з головою заглибитися в те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в практичній діяльності, іграх, може давати багато способів різних міркувань з приводу конкретної ситуації. Творча дитина має ознаки енергійності, дотепності, вона відрізняється від своїх однокласників розвиненою пам'яттю.

Основними величинами, які доцільно вивчати в початковій школі для творчого розвитку дітей є такі: довжина, площа, об'єм, маса, час, ціна, продуктивність, швидкість, температура та інші.

Для творчого розвитку дітей доцільно буде використання вправ з величинами, де діти мають уявити, використати життєвий досвід та знайти правильне вирішення завдання, яке перед ними було поставлене.

Завдання. Для учнів початкової школи під силу буде визначення висоти дерева за допомогою вимірювання довжини його тіні і тіні будь-якого невисокого предмета, що знаходиться поруч. Діти мають пам'ятати, що *у скільки разів довжина тіні дерева більша за довжину тіні предмета, у стільки ж разів висота дерева більша за висоту предмета, яку ми можемо виміряти лінійкою* [50, с. 13].

При вивченні величин використовується переважно проблемний метод навчання, що примушує учнів мислити логічно, діалектично, творчо; сприяє перетворенню знань у переконання (Чому ти так думаєш? Доведи! Як перевірити, чи правильно сказав Миколка? і т.д.) [5, с. 35].

Однією з форм вивчення величин є лабораторні роботи, для виконання яких учнів поділяються на групи по 3-4 дитини. Їх ще можна назвати творчими групами, в межах якої вони шукають правильне та творче вирішення завдання.

Гра «У крамниці». Один учень призначається продавцем. Двоє дітей –

покупці. У них бідони для молока.

- Спочатку молоко повинен купити Незнайко, адже він перший прийшов до крамниці. Навчите Незнайка, як треба звертатися до продавця? (діти розказують). Потім інші покупці купують молоко по черзі.

Робота з підручником:

а) складання задач за малюнками; розв'язання записати;

б) складання і розв'язання прикладів;

в) вправи на порівняння.

- Всі покупки зроблено. Час повертатися додому. А для цього треба знайти помилки в цих порівняннях:

$3 \text{ кг} < 5 \text{ л}$; $3 \text{ л} < 5 \text{ кг}$ (не можна порівнювати одиниці маси з одиницею ємкості).

- Отже, з якою одиницею ємності ознайомились? Як її позначають?

- Я буду називати продукти харчування, а ви плещіть у долоні, коли почуєте назву продуктів, які вимірюють літрами (цукерки, сік, помаранчі, макарони, квас..!). [5, с.142].

Висновки. Дбаючи про творчий розвиток у дітей, залучаючи їх до творчої праці, педагоги створюють усі необхідні умови для розвитку психічних якостей дітей. У дошкільні роки та шкільні, педагоги підбирають такі завдання, які захоплюють дітей. Під час яких вони проявляють наполегливість, силу волі в опануванні тими знаннями й уміннями, які далеко випереджають програмні вимоги, але вкрай необхідні для реалізації їхніх творчих задумів. Саме в процесі розв'язання творчих задач, які пов'язані з темою «Величини», пошуку нестандартних способів розв'язання в дітей виробляються вміння дискутувати. Аналізуючи свою роботу, педагоги визначають, що під час вивчення величин у дітей розвивається позитивний досвід використання конкретних завдань (проблемні ситуації, нестандартні завдання), які в свою чергу призводять до розвитку творчих можливостей. Використання різноманітних завдань, які пов'язані з величинами на уроках математики сприяють творчому розвитку школярів.

Література

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества / В. И. Андреев. – Казань: Издательство Казанского университета, 1988. – 288 с.
2. Білик Т. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій/ Т. С. Білик // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.) за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015
3. Бондар В. Вивчення величин у початковій школі: методичні рекомендації / В. Бондар, О. Комар, А. Гришко. – К, 2008. – 48 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1-18.
5. Загоруй Р. В. Особливості вивчення величин у початковій школі: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів та магістрантів спеціальності «Початкове навчання» / Загоруй Р. В., Коломієць А. М., Шульга Г. Б. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2006. – 180 с.
6. Ізотова Л. В. Методика вивчення величин як засіб розвитку творчих можливостей учнів / Л. В. Ізотова // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – Випуск 51. – 426 с.
7. Коломієць А. М. Математична гармонія природи. Книга для вчителя. – / А. М. Коломієць. – Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД. – 2007. – 235 с.
8. Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29-33.